

CZYM JEST DOBROSTAN ZWIERZĄT?

X. MANTECA, E. MAINAU, D. TEMPLE

Pojęcie dobrostanu zwierząt obejmuje trzy elementy: naturalne biologiczne funkcjonowanie zwierzęcia (które m.in. oznacza pewność, że zwierzę jest zdrowe i dobrze odżywione), jego stan emocjonalny (brak negatywnych emocji takich jak ból i chroniczny strach) i jego zdolność do wyrażania pewnych standardowych zachowań (Fraser i in., 1997). Jednakże nie wszystkie zachowania są równie istotne z punktu widzenia dobrostanu zwierząt. Z praktycznego punktu widzenia, wyraźnym wskazaniem, że dane zachowanie jest ważne, jest sytuacja, gdy zwierzę wykazuje reakcję stresową lub zaburzone zachowanie w momencie uniemożliwienia wykonania tego zachowania. Budowanie gniazda przez ciężarną lochę lub odruch rycia u trzody są przykładami takich właśnie zachowań. Te trzy zasady nie muszą być ze sobą sprzeczne; jednakże są one często komplementarne (Mendel, 2001).

DOBROSTAN ZWIERZĄT WYKORZYSTUJE WIELOPLASZCZYZNOWE PODEJŚCIE

Wszystkie trzy wymienione wcześniej zasady są zawarte w wielu "oficjalnych" definicjach dobrostanu zwierząt. Na przykład, Światowa Organizacja Zdrowia Zwierząt uważa, że zwierzę posiada prawidłowy dobrostan, jeśli jest zdrowe, trzymane w odpowiednich warunkach, dobrze odżywione, jest w stanie wyrazić wrodzone zachowania i nie cierpi z powodu bólu, strachu i stresu (WOAH, 2008). Zgodnie z zasadą "pięciu wolności" dobrostan zwierzęcia jest zapewniony, gdy spełnionych jest pięć następujących warunków (FAWC, 1992; 1993):

ZASADA PIĘCIU WOLNOŚCI ZWIERZĄT

- Zwierzę jest wolne od głodu, pragnienia i niedożywienia, ponieważ posiada stały dostęp do wody pitnej i odpowiedniego pokarmu.
- Zwierzę jest wolne od dyskomfortu fizycznego i termicznego, ponieważ ma dostęp do bezpiecznego schronienia i wygodnego miejsca odpoczynku.
- Zwierzę jest wolne od bólu, urazów i chorób, dzięki odpowiedniej profilaktyce i/lub szybkiej diagnostyce i leczeniu.
- Zwierzę jest w stanie wyrazić większość swoich normalnych zachowań, ponieważ posiada wystarczającą ilość miejsca, zapewnione odpowiednie wyposażenie i towarzystwo innych zwierząt swojego gatunku.
- Dzięki odpowiednim warunkom mającym na celu zapobiegać psychicznemu cierpieniu, zwierzę nie odczuwa strachu lub niepokoju.

Zasada "Pięciu wolności" oferuje bardzo użyteczne i praktyczne podejście do badań nad dobrostanem, a zwłaszcza do jego oceny w gospodarstwach hodowlanych, podczas transportu i uboju. Dodatkowo posłużyła ona jako podstawa dla wielu przepisów o ochronie zwierząt w Unii Europejskiej i innych częściach świata. Jednakże, pomimo wyraźnej użyteczności, posiada ona dwie wady. Po pierwsze, jest czasami zbyt ogólna, a po drugie, niektóre z pięciu wolności

kolidują ze sobą. Aby rozwiązać te problemy, zaproponowano nieco inne podejście oparte na tych samych zasadach. Na szczególną uwagę zasługuje projekt Welfare Quality® dt. oceny dobrostanu zwierząt. Projekt Welfare Quality® był pięcioletnim projektem badawczym Unii Europejskiej rozpoczętym w maju 2004 roku i obejmującym ponad 40 instytucji naukowych z 15 różnych krajów. Jednym z jego celów było opracowanie europejskich norm z zakresu oceny dobrostanu zwierząt. W przeciwieństwie do innych protokołów, wykorzystujących głównie parametry techniczne otoczenia, reguły projektu Welfare Quality® opierają się przede wszystkim na obserwacjach zachowania zwierząt.

OCENA OGÓLNEGO DOBROSTANU ZWIERZĄT

Według protokołów Welfare Quality® podczas oceny dobrostanu zwierząt należy odpowiedzieć na cztery pytania:

- Czy zwierzęta są odpowiednio żywione?
- Czy zwierzęta są utrzymywane w odpowiednich warunkach?
- Czy zwierzęta są zdrowe?
- Czy zachowanie zwierząt odzwierciedla ich zoptymalizowane stany emocjonalne?

Utrzymywanie świń w pomieszczeniach ze ściółką pozwala wyrazić im naturalny instynkt rycia.

Ostatnie kwestia może być najbardziej innowacyjnym i kontrowersyjnym aspektem. Mówiąc najprościej, odnosi się ona do faktu, że zwierzęta nie powinny odczuwać strachu, bólu, frustracji lub jakiegokolwiek innego negatywnego stanu emocjonalnego, przynajmniej w przewlekły lub bardzo intensywny sposób.

Te cztery pytania pozwalają stworzyć zestaw 12 kryteriów, na których powinien opierać się każdy system oceny dobrostanu. Kryteria te, pogrupowane odpowiednio wg. czterech pytań, są następujące:

ZASADY I KRYTERIA PROTOKOŁU WELFARE QUALITY®

ODPOWIEDNIE KARMIECIE

- Brak długotrwałego głodu.
- Brak długotrwałego pragnienia.

ODPOWIEDNIE WARUNKI BYTOWANIA

- Komfort miejsca odpoczynku.
- Komfort termiczny.
- Swoboda ruchowa.

DOBRY STAN ZDROWIA

- Brak obrażeń.
- Brak chorób.
- Brak bólu wywołanego przez procedury takie jak kastracja, obcinanie ogonów, usuwanie rogów itp.

ODPOWIEDNIE ZACHOWANIE

- Wyrażanie odpowiedniego zachowania społecznego charakteryzujące się równowagą pomiędzy aspektami negatywnymi (np. agresja) oraz pozytywnymi.
- Właściwa ekspresja innych zachowań, np. równowaga między aspektami negatywnymi (np. stereotypowe zachowanie) i pozytywnymi.
- Dobre relacje człowiek-zwierzę, zwierzęta nie boją się ludzi.
- Pozytywny stan emocjonalny.

“Termin dobrostan odnosi się do stanu danej jednostki w stosunku do swojego otoczenia i jest mierzalny.”

Donald Broom, badacz dobrostanu zwierząt

PODSUMOWANIE

Podsumowując, następujące zasady dt. dobrostanu powinny zostać zapamiętane:

- Cierpienie jest niezaprzeczalnie kluczową kwestią w dyskusji na temat dobrostanu zwierząt. Dlatego też sytuacje, które powodują cierpienie, takie jak ból lub strach stanowią problem dla dobrostanu.
- Niezdolność zwierzęcia do dostosowania się do środowiska powoduje cierpienie. W konsekwencji badanie parametrów, które umożliwiają określenie jak dobrze zwierzę dostosowało do środowiska, dostarcza przydatnych informacji nt. dobrostanu.
- Pewne „naturalne” zachowania są z natury rzeczy bardzo ważne. Zwierzęta muszą być utrzymywane w otoczeniu, w którym mogą wyrażać te zachowania.
- Dobrostan nie jest synonimem zdrowia. Choć dobre zdrowie jest kluczowe dla dobrostanu, to samo pojęcie jest znacznie szersze i obejmuje również inne aspekty.

LITERATURA

- Farm Animal Welfare Council 1992 FAWC updates the five freedoms Veterinary Record 17: 357.
- Farm Animal Welfare Council 1993 Second Report on Priorities for Research and Development in Farm Animal Welfare. Londres: DEFRA.
- Fraser D, Weary D M, Pajor E A and Milligan B N 1997 A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns Animal Welfare 6: 187-205.
- Mendl M 2001 Animal husbandry: Assessing the welfare state Nature 410: 31-32.
- World Organization of Animal Health 2008 Introduction to the recommendations for animal welfare, Article 7.1.1. Pages 235-236 in Terrestrial Animal Health Code 2008. World Organization for Animal Health (OIE), Paris, Francia.

Observacja zachowania zwierząt pozwala na ocenę dobrostanu zwierząt w intensywnych i ekstensywnych systemach produkcji.

FAWEC

FARM ANIMAL
WELFARE
EDUCATION CENTRE

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Sponsorzy:
**Boehringer
Ingelheim**

